

Vroegsignalering in de sport

Ongewenst gedrag is een signaal voor onderliggende problemen!

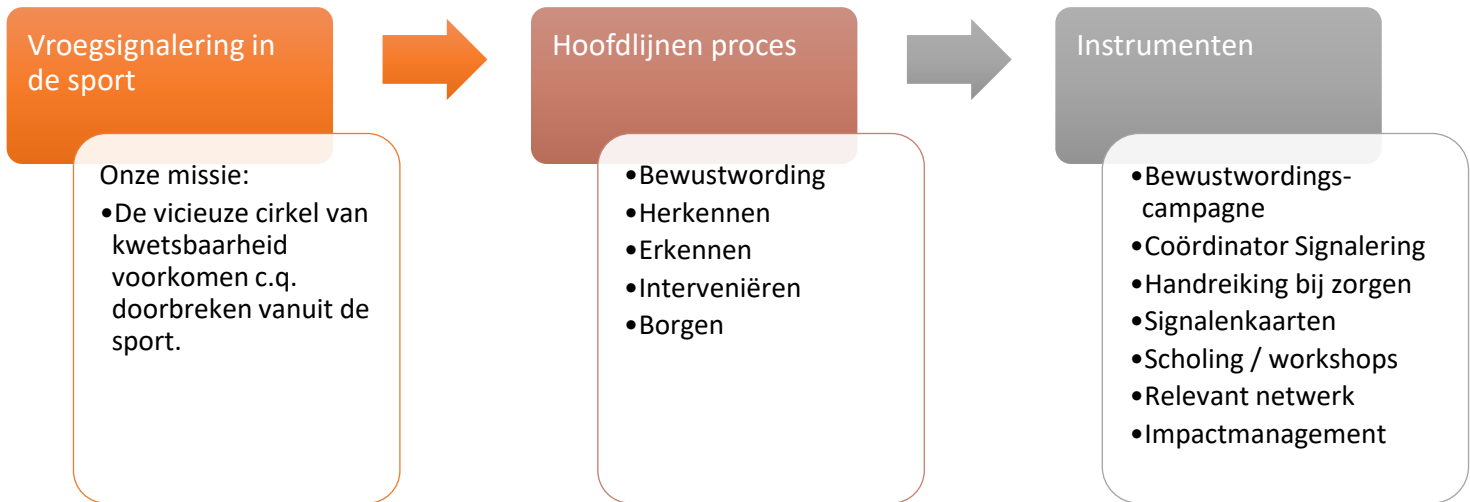
MEEDOEN
PLEZIER
ZELFVERTROUWEN
ONTWIKKELEN
PRESTEREN

Stichting
Sport als middel

VROEGSIGNALERING
IN DE SPORT

Stichting Sport als Middel: Hoofdlĳn vroegsignalering in de sport

Vroegsignalering (als vicieuze cirkel) in de sport

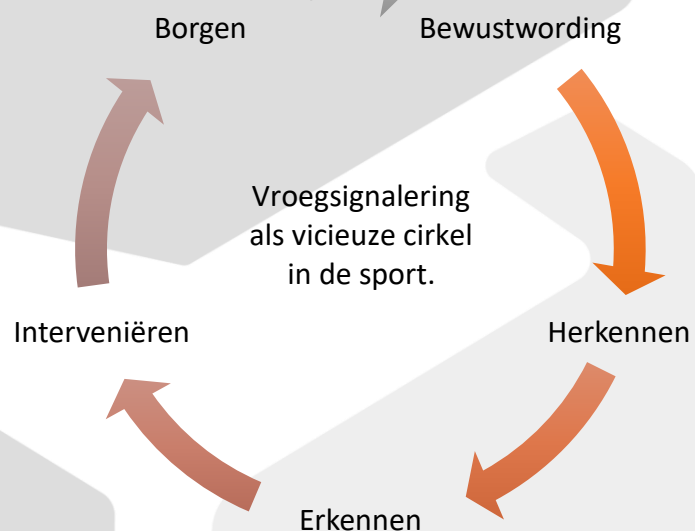
Om de vicieuze cirkel van kwetsbaarheid in de sport te voorkomen c.q. te doorbreken zouden wij in de sport de vroegsignalering als vicieuze cirkel willen realiseren. Elk sportseizoen starten er weer nieuwe enthousiaste vrijwilligers in de sport. Veelal als hun kind gaat sporten worden ze actief, als trainer of in een andere vrijwilligersfunctie. Vandaar dat wij het van belang vinden dat de vroegsignalering in de sport een vicieuze cirkel wordt, zodat het uiteindelijk een vanzelfsprekendheid wordt voor iedereen in de sport en alle stakeholders¹.

Hoofdlĳnen proces

Bij het realiseren hiervan hanteren wij vijf stappen, welke we hieronder beschrijven. We hebben met sport partners (bestuurders, coördinatoren en trainers/coaches) en professionals veel gesproken over deze stappen. Waar ligt de rol van de vrijwilliger, wat zijn bottlenecks, wat kun je als vereniging doen en hoe zorgen we voor de borging. Overigens blijven we hier met genoemde partijen over in gesprek en zal de groep waarmee we in gesprek zijn verder toenemen. Te denken valt aan (ouders van) de jeugd, onderwijs, huisartsen, gemeenten, stichtingen, bedrijfsleven, etc.

1. Bewustwording

Meer dan ooit is het belangrijk dat men in de sport er bewust van is dat er mensen zijn, zowel kinderen als volwassenen, wellicht zonder dat het zichtbaar is, die in een moeilijke situatie verkeren én dat de sport het verschil kan maken voor deze mensen.

¹ Als stakeholders zien wij o.a. de (ouders van) de jeugd, de gemeente, het onderwijs, de GGD, het wijkteam, het bedrijfsleven en stichtingen/fondsen die zich met vroegsignalering bezig houden.

Bewustwording is ook van toepassing op partijen die zich bezig houden met preventie, zoals jeugdzorg en gemeenten. Dan gaat het om de bewustwording dat de sport, als derde opvoedkundige partij, een belangrijke rol kan spelen ten aanzien van preventie.

2. Herkennen

Het vroegtijdig herkennen van problemen in de sport is belangrijk, voor betrokkene, degene die signaleert, de vereniging en de maatschappij. Het draagt er aan bij dat betrokkene actief kan blijven binnen de vereniging en daarmee de samenleving. Ook de maatschappelijke schade wordt voorkomen of beperkt als de problemen in een vroeg stadium worden herkend en aangepakt.

Trainers² krijgen te maken met situaties waarin ze het gevoel hebben dat er mogelijk iets niet klopt m.b.t. een sporter. Vaak kunnen ze dit niet meteen concreet maken. Je hebt een vermoeden, maar je twijfelt, het is – voor een vrijwilliger - een grote stap om actie te ondernemen.

Een mogelijke valkuil is dat je denkt dat je het vast niet goed gezien of gehoord hebt. Je hebt behoefte aan verificatie. Om deze zogenaamde handelingsverlegenheid weg te nemen hebben we de nieuwe vrijwilligersfunctie Coördinator Signalering geïntroduceerd. De Coördinator Signalering is met name sparringpartner voor de trainers m.b.t. signalering, zichtbaar (aan het veld) en aanspreekbaar.

Met partners hebben we een ‘handreiking bij zorgen’ (in lijn met de meldcode voor professionals) t.b.v. de sport opgesteld en werken we aan het samenstellen van signalenkaarten. Daarnaast coördineren we, vanuit ons netwerk, de scholing van vrijwilligers.

3. Erkennen

Met erkennen doelen we op het erkennen dat er binnen jouw vereniging / team situaties voor kunnen doen waar mensen zich ongemakkelijk bij voelen. Sommige situaties zijn nu eenmaal moeilijk bespreekbaar; zoals kindermishandeling, armoede, pesten, seksuele intimidatie, criminaliteit etc.

Aandachtspunt bij het erkennen van signalen is het goed inrichten van de structuur en het realiseren van de juiste cultuur door de vereniging waar binnen vrijwilligers zich veilig en gesteund voelen om signalen te erkennen en bespreekbaar te maken. Daar hebben wij een stappenplan voor beschikbaar.

Een trainer zei het heel treffend; ik denk dat ik wel signalen opvang, maar als ik deze signalen erken, dan moet ik er iets mee. Maar onze vereniging is er helemaal niet op ingericht, ik kan nergens terecht. Dan wordt het mijn probleem, terwijl ik niet weet wat ik moet doen!

4. Intervenieren

Met intervenieren bedoelen we actief handelen om een signaal op te lossen. Om de vicieuze cirkel van kwetsbaarheid te doorbreken zal er iemand moeten intervenieren. Wij zien met name een rol weggelegd voor trainers (in combinatie met de Coördinator Signalering) aangezien zij het meest in contact staan met de jeugd en eventueel de ouders en veelal een vertrouwensband hebben met hen.

De trainer signaleert, schakelt met de Coördinator Signalering en vervolgens neemt die het afhandelen van het signaal over. De Coördinator Signalering zorgt er voor dat het signaal – zo nodig - terecht komt bij de professionals. Zo draagt deze er aan bij dat deze kinderen de juiste ondersteuning krijgen én dat de trainers worden ontzorgd en zich met een gerust hart op hun kerntaak kunnen richten.

² Met trainers doelen we ook op coaches, jeugdleiders en trainerscoördinatoren.

5. Borgen

Om te komen tot een vicieuze cirkel van vroegsignalering in de sport is het van belang om de aanpak m.b.t. vroegsignalering te borgen in de sport.

Bij het borgen zijn er voor ons drie pijlers:

1. Kwalitatief goede instrumenten leveren die tegemoet komen aan de (latente) behoeften van de sport
 - a. De introductie van de Coördinator Signalering binnen de vereniging is wat ons betreft een cruciale.
2. De regie, namens de vereniging, m.b.t. de vroegsignalering ligt bij de Coördinator Signalering.
 - a. Opbouwen en onderhouden van een relevant netwerk.
 - b. Voorkomen van overregulering vanuit de professionals.
3. Impactmanagement toepassen in de sport.

'Mijn trainer is aardig, van hem krijg ik geen klappen als ik iets fout doe.'

Instrumenten

1. Bewustwordingscampagne

Samen met sportverenigingen maken we alle betrokkenen er van bewust dat er mensen zijn die in een moeilijke situatie verkeren, ook in hun vereniging én dat de sport het verschil kan maken voor deze mensen. Anderzijds maken we mensen bewust van de gemeentelijke regelingen.

Een bewustwordingscampagne kan verschillende ontwerpen hebben, denk aan huiselijk geweld en kindermishandeling, armoede, gemeentelijke regelingen en andere onderwerpen.

- Postercampagne; info op hoofdlijnen op posterformaat. Posters ophangen op de club, bij sponsors, op scholen, buurthuis, winkels, huisartsen, etc.
- Social media campagne; maken filmpjes en andere content (banners).
- Coördinator Signalering die beschikt over betreffende informatie/instrumenten en als vraagbaak dient voor trainers/coaches/bestuur.

Bewustwording is ook van toepassing op partijen die zich bezig houden met preventie, zoals jeugdzorg en gemeenten. Dan gaat het om de bewustwording dat de sport, als derde opvoedkundige partij, een belangrijke rol kan spelen ten aanzien van preventie.

2. Coördinator Signalering

Verenigingen zien dat de verhouding incidenten versus meldingen bij de Vertrouwenscontactpersoon (VCP) niet in verhouding tot elkaar staat. De VCP is er ook voor vragen die kunnen spelen vóór dat er problemen zijn, echter de praktijk wijst uit dat meldingen die bij de VCP terecht komen het preventie stadium voorbij zijn. Trainers hebben behoefte aan ondersteuning aan het veld, iemand die ze kennen en vertrouwen en waar ze (in persoon) mee kunnen sparren m.b.t. deze lastige materie.

Niet elke sportvereniging heeft een VCP, waar deze wel aanwezig is, is deze veelal op afstand bereikbaar (telefonisch/mail). Het gevolg is dat trainers niet weten dat er een VCP is en als ze het wel weten wordt er geen contact opgenomen omdat ze de persoon in kwestie niet persoonlijk kennen. Het moeten bellen of mailen wordt eveneens ervaren als een te grote drempel.

De Coördinator Signalering zien wij overigens als een aanvulling op de VCP. Deze samenwerking draagt bij aan het sneller melden, er over praten en dat er vroegtijdig een einde gemaakt wordt aan een ongewenste situatie, zodat deze niet verergert en herhaling wordt voorkomen. De rol van de Coördinator Signalering kent drie hoofdlijnen, zie onderstaande figuur.

3. Handreiking bij zorgen

Zoals eerder vermeld hebben wij met partners een 'handreiking bij zorgen' opgesteld. Dit is een tegenhanger van de meldcode voor professionals. De handreiking dient als richtlijn binnen de sport (structuur bieden en professionaliseren) en het bevorderen van de samenwerking met professionals (die bekend zijn met de meldcode).

4. Signalenkaarten

De Coördinator Signalering wordt door ons voorzien van signalenkaarten m.b.t. o.a. armoede en kindermishandeling. Op het moment dat een trainer een vermoeden van een signaal heeft schakelt deze met de Coördinator Signalering. De Coördinator Signalering neemt met de trainer de betreffende signalenkaart door. Samen bepalen zij of er sprake is van een signaal waar actie op dient te worden ondernomen. De Coördinator Signalering handelt vervolgens het signaal af en informeert³ de trainer.

³ Rekening houdend met de AVG regelgeving.

5. Scholing / workshops

Scholing en workshops zijn ondersteunend bij het verhogen van de bewustwording en het verbeteren van de vaardigheden van vrijwilligers ten aanzien van vroegsignalering.

Vanuit ons netwerk bieden wij overzicht m.b.t. beschikbare scholing. Ook organiseren en coördineren we het aanbod van andere partijen op lokaal niveau. Daarnaast hebben we zelf workshops ontwikkeld die zijn voortgekomen vanuit de behoeften van de sport.

6. Relevant netwerk

De Coördinator Signalering coördineert namens de sportvereniging het signaleringsproces en sluit duurzame coalities met relevante stakeholders in het sociaal domein en op wijk-/buurt-/dorpsniveau. Voert de regie (binnen de vereniging), bewaakt processen, geeft sturing aan en houdt overzicht en grip op de ketensamenwerking.

7. Impactmanagement

In onze ogen is het toepassen van impact management cruciaal voor de borging van de vroegsignalering binnen de sport. Het beschrijven, onderbouwen, meten en delen van beoogde effecten biedt:

- Sportverenigingen:
 - Inzicht in de mate waarin activiteiten bijdragen aan de beoogde impact;
 - De mogelijkheid te focussen op verbeterpunten en meer impact;
 - Zich te onderscheiden ten opzichte van andere sportaanbieders;
 - De betrokkenheid en gunfactor van (potentiële) vrijwilligers, leden, supporters, buurt/dorp, sponsors en de gemeente te vergroten.
- Gemeenten:
 - Het uitbreiden en vernieuwen van de samenwerking in het voorliggend veld m.b.t. preventie;
 - Het voorkomen c.q. bekorten van de gemeentelijke kosten m.b.t. de jeugdzorg;
 - De infrastructuur aan sportverenigingen behouden en versterken;
 - De mogelijkheid investeringen in de sport maatschappelijk te verantwoorden.
- Bedrijfsleven/Sponsors:
 - Investeringen in de sport intern en extern kunnen verantwoorden;
 - De eigen (lokale) betrokkenheid concreter kunnen onderbouwen;
 - Delen in de gunfactor die de vereniging verwerft met maatschappelijke impact.

Het toepassen van impactmanagement in de sport zien wij als een katalysator voor het realiseren van de vroegsignalering als viciuze cirkel in de sport. Zo zal het verkrijgen van financiering vergemakkelijken. Ook voorzien wij dat het aantal sport partners dat deel wil nemen binnen het project zal toenemen. Waarmee we - samen - kunnen realiseren dat er veel meer kwetsbare jeugd die (tijdelijk) extra aandacht nodig heeft mee kan doen in de sport en daarmee de samenleving.

Eenvoudige Theory of Change

5. Impact <i>De vicieuze cirkel van kwetsbaarheid voorkomen c.q. doorbreken</i>			
4. Effecten	Trainers en jeugd beleven meer plezier aan het sporten. (behouden trainers en jeugd).	Gemeente bespaart op de inzet van dure specialistische (jeugd)zorg voorzieningen.	Sport als partner in het realiseren van gemeentelijke doelstellingen.
3. Outputs	Trainers worden ontzorgd en kunnen zich met een gerust hart op het trainen richten.	Jeugd- en gezinsproblematiek komt eerder in beeld zodat problemen klein, beheersbaar en sneller oplosbaar zijn.	Een <i>structurele</i> samenwerking sport en voorliggend veld.
2. Activiteiten	Coördinator Signalering (CS) werven en aanstellen binnen verenigingen.	<ul style="list-style-type: none"> Trainers bespreken situaties met de CS. Trainers melden signalen bij de CS. Trainers leren signalen te herkennen. 	Signaleringsproces wordt ingericht. Ketensamenwerking sport, voorliggend veld en professionals.
1. Input	Stakeholders: Sport, gemeente, lokaal netwerk, Stichting Sport als Middel. Financiering: Gemeente, bedrijfsleven, vermogensfondsen, overig.		

Praktijkvoorbeelden m.b.t. de Coördinator Signalering

De Coördinator Signalering is sparringpartner voor met name trainers/coaches en trainerscoördinatoren en als zodanig aanwezig tijdens trainingen/trainers overleggen en zorgt er voor dat signalen m.b.t. de kwetsbare jeugd/jong volwassenen zo vroeg mogelijk worden opgepakt. Het signaal kan binnen de vereniging worden opgelost of hij/zij zorgt dat deze signalen terecht komen bij de juiste professionals. Zo draagt de Coördinator Signalering er aan bij dat deze kinderen de juiste hulp/ondersteuning krijgen en kunnen blijven sporten in de vereniging.

Onderstaand praktijkvoorbeelden en de rol van de Coördinator Signalering hierin.

Verwaarlozing

Een trainster meldt zich bij de Coördinator Signalering dat ze zich zorgen maakt over een speler (9 jaar) in haar team. De jongen is onlangs overgekomen van een andere vereniging en de ouder(s) ziet zij nooit. Ze ligt wakker van de situatie en weet zich geen raad.

De situatie; de jongen is onverzorgd, hij stinkt. De trainster merkt dat hij meer en meer buiten de groep komt te staan en dat in het team gaat van plagen naar pesten naar buitensluiten. Naar uitwedstrijden weigeren de andere ouders hem in de auto mee te nemen, dus neemt zij hem mee.

Vanuit de vereniging heeft de Coördinator Signalering een aantal telefoontjes gepleegd en zo kwam deze in contact met het eropaf-team. Dit zijn professionals die op basis van zijn melding contact hebben gelegd met dit gezin, de situatie in kaart brachten en hielpen met de eerste praktische hulpvragen. Zij hebben er aan bijgedragen dat de jongen verzorgd op de club kwam. De Coördinator Signalering en de trainer hebben gezorgd voor de integratie in het team. Inmiddels is deze jongen al weer 9 jaar lid van de vereniging en is hij jeugdscheidsrechter geworden.

Gedragsproblemen

Tijdens een rondje over het sportpark komt een trainer naar de Coördinator Signalering toe en verzucht: “Kom aan training geven te weinig toe. Weet het ook niet meer.....” Samen hebben zij het team (14 spelers van 9 t/m 11 jaar) geanalyseerd en daaruit kwam naar voren dat, met name twee kinderen met gedragsproblemen, structureel de nodige energie en aandacht vroegen van de trainer. Wat zijn weerslag had op de rest van het team.

De kern van het probleem was de problematiek achter hun gedrag. De Coördinator Signalering heeft pedagogische begeleiding geregeld. Een pedagoog die aan het veld kwam staan tijdens de trainingen en de interactie observeerde binnen het team. Direct na de training gingen ze samen in gesprek. Dit leidde er toe dat er begrip kwam voor de omstandigheden van de kwetsbare jeugd. Daarnaast hebben we een opvoedkundig traject van 4 sessies ingezet. Zij werden, in tegenstelling tot voorheen, opgenomen in de groep en er ontstonden vriendschappen.

De problematiek achter het gedrag betrof huiselijk geweld, opvoedkundige problemen en een moeder die ‘op’ was. In overleg met haar heeft de Coördinator Signalering professionele hulp ingeschakeld. Vanuit de vereniging heeft de vader een sportpark verbod gekregen, dat zorgde voor rust, voor de kinderen, het team en de trainer. De aanpak van de Coördinator Signalering zorgde voor een positieve gedragsverandering van de jongens, wat hun (en het team) plezier, prestaties en integratie ten goede kwam.

Armoede

Een kind dat al geruime tijd op kapotte sportschoenen liep en sportkleden droeg die veel te groot waren. Het zat een trainer niet lekker en hij besloot dit signaal met de Coördinator Signalering te bespreken. De Coördinator Signalering is vervolgens met de ouders in gesprek gegaan. Dit gezin had verschillende zware tegenslagen⁴ tegelijkertijd te verwerken gekregen, maar zij gaven aan dat ze de problematiek zelf weer te boven zouden komen.

De Coördinator Signalering heeft in deze situatie ruggespraak gehouden met het bestuurslid waar hij hiërarchisch onder valt. Besloten werd om - voorlopig - geen melding te doen bij de hulpverlening. Een sponsor van de club heeft nieuwe sportkleding en tevens het restant contributie van dat seizoen betaald. Via het netwerk van een andere sponsor heeft de vader een passende baan aangeboden gekregen.

Schaamte speelde een grote rol bij het niet bespreekbaar maken van de financiële problemen. Hoewel de ouders in eerste instantie niet blij waren dat de trainer de situatie had gesignaleerd, erkenden ze wel dat hun zoon zonder deze hulp de vereniging zou hebben verlaten, niet meer zou sporten en minder vrienden hebben. De Coördinator Signalering en de trainer hebben de situatie gemonitord en zoals de ouders zelf al hadden aangegeven zijn ze de tegenslagen te boven gekomen. De vader is vrijwilliger geworden bij de vereniging.

⁴ In korte tijd het faillissement van de werkgever waardoor beiden hun baan verloren en het overlijden van de ouders van de vrouw door een ongeval.

Suïcidale neigingen

In de wandelgangen hoort de Coördinator Signalering dat er in een bepaald jeugdteam (leeftijd 11 en 12 jaar) een kind is met suïcidale neigingen. Op de eerstvolgende training gaat hij met de trainer in gesprek om te achterhalen of het suïcide verhaal klopt. Dat blijkt het geval.

De ouders zijn nooit aanwezig en de Coördinator Signalering vraagt of de trainer weet of deze speelster bekend is bij de hulpverlening. Dat weet de trainer niet. De Coördinator Signalering belt met de ouders, maar die ontkennen en willen er verder niet over in gesprek. Daarop belt de Coördinator Signalering de wijkagent en deze zegt toe te onderzoeken of de hulpverlening is ingeschakeld, dat blijkt niet het geval. De wijkagent zet dit vervolgens in gang.

In het team lopen de spanningen op door het destructieve gedrag van deze speelster. Ouders van de andere kinderen geven aan dat hun kinderen de situatie emotioneel niet meer aan kunnen. Vanuit de driehoek Coördinator Signalering, wijkagent en hulpverlening wordt er nog gepoogd om de situatie te verbeteren zodat dit kind kan blijven sporten. Haar ouders weigeren echter alle medewerking. In de driehoek wordt besloten dat, gezien de weigering van de ouders om mee te werken, de vereniging niet anders kan dan het lidmaatschap van deze speelster opzeggen.

Zoals in de praktijkvoorbeelden beschreven levert een samenwerking tussen de sport en het sociaal domein veel voordelen op, voor de vereniging, voor degenen die hulp nodig hebben en voor de organisaties in het sociaal domein (o.a. jeugdzorg, gemeente). De Coördinator Signalering speelt een cruciale rol ten aanzien het vroegtijdig signaleren en de structurele samenwerking van de sport met het voorliggend veld en professionals.

Samen werken we er aan om te komen tot een situatie waarbij ook de kwetsbare jeugd kan *meedoen* aan sport, *plezier* heeft, zich *ontwikkelt*, door succeservaringen *zelfvertrouwen* opbouwt en kan *presteren* naar vermogen.